

Rzecznik Praw Pacjenta
rzecznikiem polskiej psychiatrii

Rok Psychiatrii u Rzecznika Praw Pacjenta

SPIS TREŚCI

Ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi /	4
Psychiatria dzieci i młodzieży /	5
Opieka psychiatryczna dla seniorów /	7
Psychiatria sądowa /	8
Leczenie uzależnień /	9
Psychiatria środowiskowa /	10
Prawa pacjenta na oddziałach psychiatrycznych /	11
Działania edukacyjne i eksperckie /	13
Ubezpieczenia osób z zaburzeniami psychicznymi /	16
Konferencja „Rzecznik Praw Pacjenta rzecznikiem polskiej psychiatrii” /	17
Opracowanie propozycji zmian w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego /	18
Nagroda Aureliusza dla Rzecznika Praw Pacjenta /	19

Zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym każdego człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa. Rzecznik Praw Pacjenta jako centralny organ administracji rządowej właściwy w zakresie praw pacjenta realizuje ochronę praw osób doświadczających kryzysu psychicznego, a rok 2019 przypadający w 25-lecie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustanowił Rokiem Psychiatrii. Zapraszamy do podsumowania naszych aktywności.

OCHRONA PRAW OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi jest realizowana głównie przez Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego. W 2019 roku pracowali oni na terenie 216 szpitali psychiatrycznych i placówek leczenia uzależnień. W porównaniu z rokiem 2017 liczba podmiotów leczniczych objętych działalnością Rzeczników wzrosła o 107, w porównaniu z rokiem 2018 o 19 – bez wzrostu zatrudnienia wśród Rzeczników. Rzecznicy podjęli łącznie 11 888 spraw, co stanowi wzrost o 3309 w zestawieniu z 2017 rokiem i o 1573 w porównaniu z 2018 rokiem.

Zjazd Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego

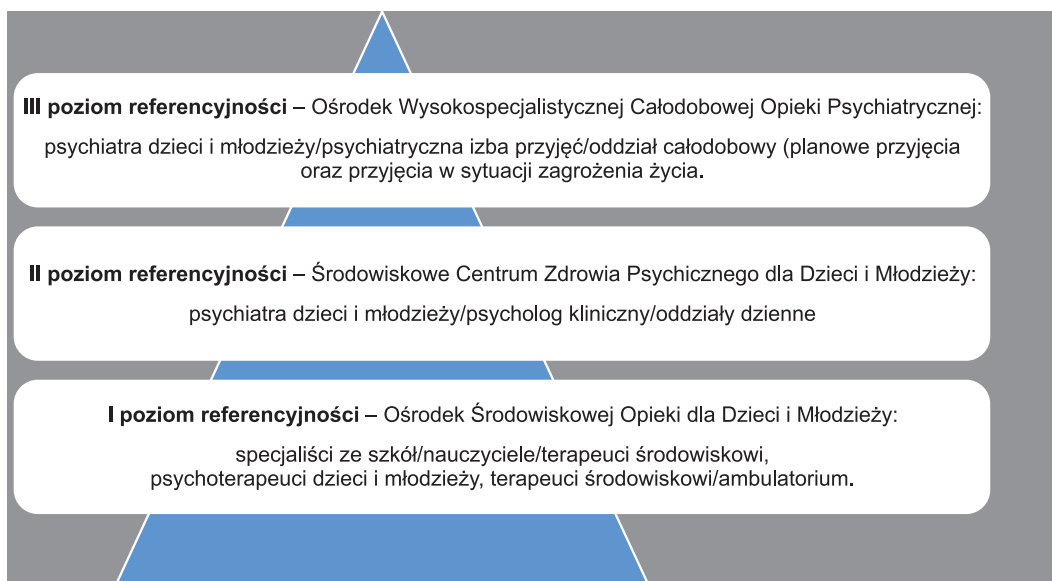
Od maja 2019 roku Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego mają prawo wglądu w dokumentację medyczną pacjenta bez jego zgody. Narzędzie to umożliwia skuteczniejszą ochronę praw pacjentów, w szczególności małoletnich, przyjmowanych bez zgody i tych, wobec których stosowany jest przymus bezpośredni.

Postulujemy:

- ▶ dodanie dzieci, młodzieży, seniorów i osoby ubezwłasnowolnione do katalogu osób, wobec których Rzecznicy powinni podejmować działania z inicjatywy własnej
- ▶ zapewnienie przez Rzeczników pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi przed przyjęciem do szpitala i po wypisie z niego

PSYCHIATRIA DZIECI I MŁODZIEŻY

Szczególną wagę przywiązujemy do działania na rzecz dzieci i młodzieży. W 2015 roku Rzecznik Praw Pacjenta alarmował: „Występuje trwały stan nadmiernego obłożenia łóżek, a jedynie w okresie wakacyjnym liczba pacjentów nie przekracza liczby zakontraktowanych miejsc”. W 2016 roku wskazywaliśmy: „Jedną z istotnych kwestii są trudne warunki hospitalizacji małych dzieci występujące w części młodzieżowych oddziałów stacjonarnych wynikające z nadmiernego obłożenia pacjentów”.

Nowy model ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży

Na początku lutego 2018 roku Bartłomiej Chmielowiec apelował do Ministra Zdrowia o „podjęcie zdecydowanych działań skutkujących poprawą sytuacji w dziecięcej i młodzieżowej psychiatrycznej opiece zdrowotnej”. Zarządzeniem z dnia 20 lutego 2018 roku Minister Zdrowia powołał Zespół do spraw zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, który opracował nowy model opieki psychiatrycznej dla tej grupy pacjentów (grafika powyżej).

Debata na temat utworzenia oddziału psychiatrii dla dzieci i młodzieży na Podlasiu

Istotne jest również utworzenie całodobowego oddziału psychiatrii dzieci i młodzieży w województwie podlaskim. Rzecznik zainicjował w tej sprawie spotkanie, które odbyło się w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim, skierował również wystąpienie do Ministra Zdrowia o wsparcie działań ukierunkowanych na niezwłoczne zapewnienie stacjonarnej opieki psychiatrycznej na Podlasiu.

Wskazane jest również przygotowanie i wydanie publikacji edukacyjnej dotyczącej problematyki psychiatrii dzieci i młodzieży, opracowanie rozwiązań z zakresu praw pacjenta dotyczących subpopulacji małych dzieci oraz poradnika dla najmłodszych pacjentów, rodziców i opiekunów. W tym celu w maju 2019 roku zostało podpisane porozumienie o współpracy pomiędzy Rzecznikiem Praw Pacjenta a Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie.

Porozumienie Rzecznika Praw Pacjenta i Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego

Postulujemy:

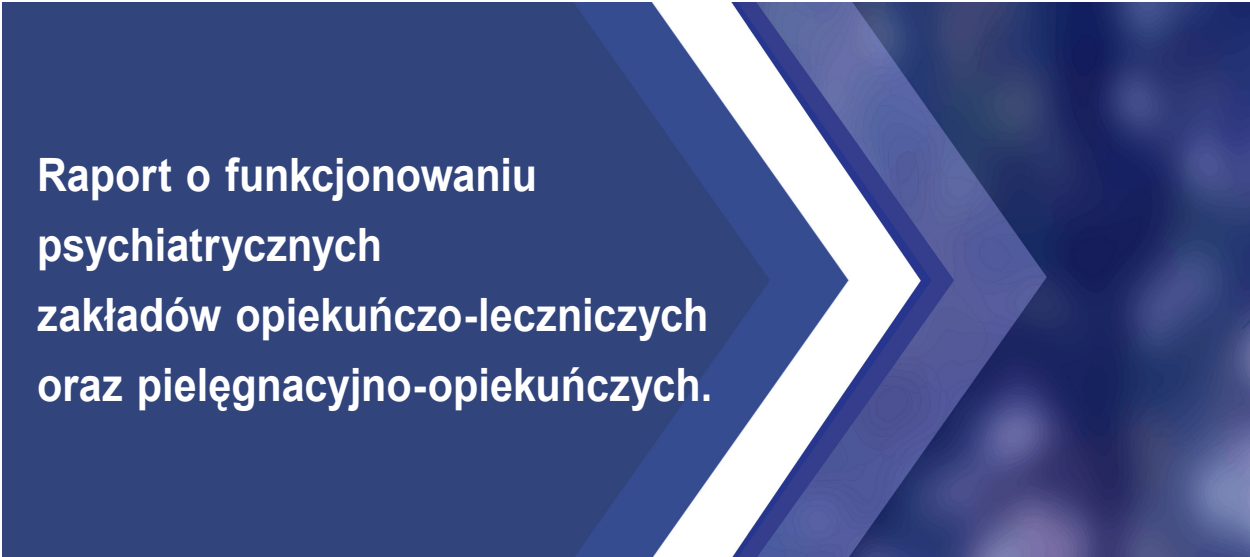
- ▶ rozwój nowego modelu psychiatrycznej opieki dla dzieci i młodzieży z uwzględnieniem współpracy międzyresortowej i odpowiedniego poziomu finansowania
- ▶ utworzenie oddziału psychiatrii dla dzieci i młodzieży w województwie podlaskim
- ▶ umożliwienie przyjmowania do szpitala psychiatrycznego osób małych dzieci w sytuacji zagrożenia życia wskutek samookaleczeń i prób samobójczych, które nie są chore psychicznie, lecz wykazują zaburzenia psychiczne
- ▶ sądowe ograniczenie dostępu do dokumentacji małego pacjenta w sytuacji, gdy zachodzi podejrzenie, że zapoznanie się z treścią dokumentacji może stanowić zagrożenie zdrowia lub życia dziecka

OPIEKA PSYCHIATRYCZNA DLA SENIORÓW

Drugą grupą pacjentów, którą szczególnie interesuje się Rzecznik Praw Pacjenta, są seniorzy.

W 2019 roku Bartłomiej Chmielowiec wystąpił do sądów okręgowych i rejonowych o opinię, czy istnieje możliwość ubiegania się przez pacjentów, którzy przebywają na oddziałach powyżej 18 miesięcy oraz spełniają wiekowe kryteria (kobiety powyżej 60 roku życia, mężczyźni powyżej 65 roku życia) o przeniesienie do domów pomocy społecznej. Sądy dokonały analiz sytuacji pacjentów zmieniając w części przypadków stosowany środek zabezpieczający na inny lub kierując pacjentów do placówek systemu pomocy społecznej.

Więcej: <https://bit.ly/33LCPjs>

Raport o funkcjonowaniu psychiatrycznych zakładów opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych.

Rzecznik Praw Pacjenta przedstawił w listopadzie 2019 r. raport dotyczący funkcjonowania psychiatrycznych zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych. Raport został opracowany przez Rzeczników Praw Pacjenta Szpitali Psychiatrycznych – pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta, na podstawie informacji uzyskanych od kierowników placówek, w których pełnią swoją funkcję. Kierownicy zakładów opiekuńczo-leczniczych psychiatrycznych i pielęgnacyjno-opiekuńczych psychiatrycznych zostali zapytani o problemy prawne, finansowe i organizacyjne, jakich doświadczają kierując swoimi placówkami. Po analizie otrzymanych informacji okazało się, że wszyscy wyrażają zbliżone opinie. Przede wszystkim konieczne jest stworzenie przepisów dostosowanych konkretnie do takich zakładów, gdzie uregulowane zostałyby następujące kwestie:

- zasady kierowania i kwalifikowania pacjentów do zakładów, zawierające precyzyjne określenie rodzaju zaburzeń psychicznych i innych chorób stanowiących wskazanie do przyjęcia oraz stanowiących przeciwwskazanie (np. choroba alkoholowa);
- zasady przyjmowania pacjentów, w szczególności ubezwłasnowolnionych, przyjmowanych bez zgody oraz wbrew ich woli;
- rodzaje udzielanych w tych zakładach świadczeń zdrowotnych;

- kryteria pobytu oraz czas pobytu pacjenta oraz zasady odpłatności za pobyt;
- zasady wypisywania pacjenta z zakładu, które umożliwiłyby wypisanie w przypadku ustabilizowania/poprawy stanu zdrowia pacjenta do miejsca stałego zamieszkania lub do domu pomocy społecznej.

Raport: <https://bit.ly/3bt9Za8>

Postulujemy:

- ▶ analizę dostępu do opieki stomatologicznej dla osób starszych w zakładach opieki długoterminowej
- ▶ kontraktowanie świadczeń w zakładach opiekuńczo – leczniczych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób starszych

PSYCHIATRIA SĄDOWA

Rzecznik Praw Pacjenta podejmował także działania w obszarze psychiatrii sądowej. Podczas posiedzenia Podkomisji stałej ds. zdrowia psychicznego poświęconej temu obszarowi psychiatrii wskazywaliśmy na potrzebę profilowania zajęć terapeutycznych w oddziałach sądowych z uwagi na wiek pacjentów i długość ich pobytu. „Innej terapii wymaga przypadek trzydziestolatka zatrzymanego na pół roku, a innej siedemdziesięciolatka, który ma za sobą już 40 lat pobytu na oddziale sądowym” – podkreślał wówczas dyrektor Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta.

W stałym zainteresowaniu Rzecznika pozostawała też sytuacja osób przebywających w Krajowym Ośrodku Zapobiegania zaburzeniom Dys socjalnym w Gostyninie. Rzecznik wspierał te osoby w rozwiązywaniu problemów związanych z dostępem do dokumentacji medycznej, do konsultacji specjalistycznych czy w sprawach sądowych o wypis z Ośrodka.

Pozytywnie oceniamy zmiany w kodeksie karnym wykonawczym, o które postulowaliśmy, zgodnie z którymi w sprawach dotyczących wykonania środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym właściwy jest sąd, w którego okręgu sprawa przebywa.

Postulujemy:

- ▶ profilowanie zajęć terapeutycznych w oddziałach sądowych z uwagi na wiek pacjentów
- ▶ zwiększenie miejsc w oddziałach psychiatrii sądowej celem skrócenia kolejek

LECZENIE UZALEŻNIEŃ

• Warunki realizacji pomocy psychologicznej w szpitalach psychiatrycznych i placówkach leczenia uzależnień

Bardzo istotnym wsparciem dla osób uzależnionych oraz doświadczających kryzysu psychicznego jest pomoc psychologiczna. W 2019 r. Rzecznik Praw Pacjenta rozeznawał potrzeby psychologów w szpitalach psychiatrycznych i placówkach leczenia uzależnień w całym kraju. Zwracali oni uwagę m.in. na utrudnienia lokalowe czy dostępność materiałów. Po zebraniu opinii Rzecznik Praw Pacjenta wystosował pismo do kierowników podmiotów leczniczych, aby dokonali analizy zgłaszanych potrzeb i w miarę możliwości podjęli działania mające na celu ułatwić i wspomóc pracę psychologów. W odpowiedzi na przywołane wystąpienie kilkudziesięciu dyrektorów szpitali psychiatrycznych i szpitali wielospecjalistycznych z oddziałami psychiatrycznymi poinformowało o podjętych ustaleniach i działaniach, deklarując w części przypadków zwiększenie wynagrodzeń dla psychologów, wyremontowanie gabinetów, zakup testów psychologicznych i platform elektronicznych oraz finansowanie lub dofinansowanie udziału w superwizjach i konferencjach. Rzecznik Praw Pacjenta wyraża nadzieję zarówno na systemowe jak i jednostkowe rozwiązywanie problemów psychologów, co przełoży się na skuteczniejsze wsparcie dla pacjentów, a tym samym wzrost stopnia przestrzegania praw pacjenta w tym obszarze.

Więcej: <https://bit.ly/2Wlvkbs>

Przedstawiciele Rzecznika Praw Pacjenta i Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Psychologów

W 2019 roku podjęliśmy także współpracę ze Stowarzyszeniem MONAR. Podczas kilku spotkań roboczych analizowaliśmy poszczególne prawa pacjenta w placówkach prowadzonych przez Stowarzyszenie. Chcemy tę współpracę sfinalizować w 2020 roku, wydając zestaw dobrych praktyk i rekomendacji dotyczących przestrzegania praw pacjenta w czasie leczenia uzależnień.

Postulujemy:

- ▶ podjęcie i finalizację prac nad ustawą o zawodzie psychologa
- ▶ działania mające na celu zwiększenie skuteczności sądowych zobowiązań do leczenia odwykowego

PSYCHIATRIA ŚRODOWISKOWA

Pilotaż centrów zdrowia psychicznego (CZP) stanowi realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Polega on na przeniesieniu ciężaru opieki psychiatrycznej z zamkniętego szpitala psychiatrycznego (tzw. modelu izolacyjnego) do środowiska lokalnego. Pilotaż jest finansowany przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Prawidłową jego realizację nadzoruje i koordynuje Minister Zdrowia przy pomocy Biura ds. pilotażu. Program pilotażowy jest realizowany od 1 lipca 2018 r. Aby przybliżyć pacjentom ideę pilotażu i opieki środowiskowej Rzecznik przygotował poradnik „Opieka blisko domu”.

OPIEKA BLISKO DOMU

czyli

CENTRA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Psychiatria w Polsce od wielu lat zmienia się i ewoluuje.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego została uchwalona w 1994 r. Zastąpiła ona instrukcję z dnia 10 grudnia 1952 r. nr 120/52 Ministra Zdrowia w sprawie przyjmowania i wypisywania chorych ze szpitali psychiatrycznych.

W 2006 r. w szpitalach psychiatrycznych rozpoczęli działanie Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, którzy poprzez możliwość bezpośredniego kontaktu z pacjentami na oddziałach udzielają im pomocy i wsparcia.

Kolejnym przełomem było wpisanie w 2008 r. do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, którego I edycja była realizowana w latach 2011–2015. II edycja NPOZP na lata 2017–2022 została przyjęta w 2017 r., w którym to również wpisano do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego program pilotażowy w centrach zdrowia psychicznego. Program ten wystartował w 2018 r.

Mając na względzie, że środowiskowy model psychiatrycznej opieki zdrowotnej, który obecnie jest testowany w centrach zdrowia psychicznego stanowi nowe rozwiązanie, Rzecznik Praw Pacjenta postanowił przybliżyć funkcjonowanie tego programu.

Program pilotażowy jest realizowany od 1 lipca 2018 r. Aby przybliżyć pacjentom ideę pilotażu i opieki środowiskowej Rzecznik przygotował poradnik „Opieka blisko domu”. Na dzień 31 grudnia 2019 roku pilotaż był realizowany w 27 placówkach. 14 lipca 2019 r. odbyła się konferencja „Psychiatria środowiskowa szanse i wyzwania” w Szpitalu Psychiatrycznym w Suwałkach. Szpital w Suwałkach jako jeden z pierwszych przystąpił do pilotażu centrów zdrowia psychicznego. Podczas konferencji skupiono się przede wszystkim na roli psychiatrii środowiskowej – szansach i wyzwaniach, które stoją przed wszystkimi osobami i instytucjami zaangażowanymi w kształtowanie i realizowanie opieki psychiatrycznej. Rzecznik Praw Pacjenta dostrzega dużą potrzebę edukacji w tym zakresie. Będzie ją systematycznie prowadzić w 2020 roku.

Postulujemy:

- ▶ wzmoczone działania edukacyjne na temat środowiskowego modelu opieki psychiatrycznej
- ▶ wypracowanie zapisów ustawowych dotyczących funkcjonowania centrów zdrowia psychicznego

Broszura dostępna: <https://www.gov.pl/web/rpp/broszury-ulotki-plakaty>

PRAWA PACJENTA NA ODDZIAŁACH PSYCHIATRYCZNYCH

• Monitoring

Rzecznik Praw Pacjenta na bieżąco monitoruje kwestie dotyczące bezpieczeństwa pacjentów. W odniesieniu do oddziałów psychiatrycznych prawnie uregulowane jest jedynie stosowanie monitoringu wizyjnego wraz z zapisem danych w pomieszczeniach służących do stosowania przymusu bezpośredniego w formie izolacji. W przypadku takich jednoosobowych separatek, w których kamery służą do obserwacji pacjenta ich instalacja i użytkowanie bez jego zgody jest bezsprzecznie zgodna z prawem. W wyniku wprowadzonej nowelizacji przepisów doszło do rozszerzenia sytuacji, w których możliwe jest stosowanie urządzeń umożliwiających obserwację pacjentów w podmiotach leczniczych. Przepisy nie określają jednak wprost zasad stosowania monitoringu w przypadku innych pomieszczeń, w których udzielane są świadczenia zdrowotne oraz pomieszczeń higienicznosanitarnych. Po zapoznaniu się ze stanowiskami kierowników ponad 100 szpitali psychiatrycznych, propozycje zmian dotyczących monitoringu ujęto w projekcie nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Postulujemy:

- ▶ ustawowe uregulowanie zasad stosowania monitoringu w szpitalach psychiatrycznych i placówkach leczenia uzależnień

• Przymus bezpośredni

W 2018 r. weszły w życie znowelizowane przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego, które wprowadziły szereg istotnych zmian. Jedną z nich dotyczy zasad przedłużenia stosowania przymusu bezpośredniego na kolejne okresy jego trwania. Zgodnie z art. 18a ust. 10 ww. ustawy „przedłużenie stosowania przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia lub izolacji na każdy z kolejnych okresów, o których mowa w ust. 8 i 9, wymaga uzyskania opinii innego lekarza będącego lekarzem psychiatrą”. Z informacji przekazywanych Rzecznikom Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego wynikało, że zapis ten budził wątpliwości interpretacyjne i praktyczne wśród kadry zarządzającej i personelu szpitali, z uwagi na ilość lekarzy psychiatrów pracujących w poszczególnych podmiotach leczniczych. Rzecznik Praw Pacjenta wystosował pismo do podmiotów leczniczych z prośbą o opinię w tej sprawie. Na podstawie przeprowadzonej analizy odpowiedzi z podmiotów leczniczych, Rzecznik wystąpił do Ministra Zdrowia oraz Przewodniczącej Podkomisji ds. Zdrowia Psychicznego Sejmu VIII kadencji wskazując na potrzebę zmian legislacyjnych. Propozycje zmian zostały zawarte również w projekcie nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Postulujemy:

- ▶ zmianę przepisów dotyczących przymusu bezpośredniego

- **Wsparcie radców prawnych i adwokatów dla pacjentów przyjmowanych do szpitala psychiatrycznego bez zgody**

Sąd ustanawia adwokata lub radcę prawnego z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy bezpośrednio osoby przyjmowanej do szpitala psychiatrycznego albo do domu pomocy społecznej, albo przebywającej w danym podmiocie, bez jej zgody. Rzecznikowi zależy, aby pomoc ta była realizowana na jak najwyższym poziomie w praktyce, dlatego też podjęliśmy współpracę z Naczelną Radą Adwokacką i Krajową Izbą Radców Prawnych celem wymiany doświadczeń i wypracowywania rozwiązań i dobrych praktyk w omawianym zakresie.

Postulujemy:

- ▶ wzmocnienie wsparcia pełnomocników profesjonalnych dla pacjentów szpitali psychiatrycznych

- **Kontraktowanie świadczeń z zakresu psychiatrii i leczenia uzależnień**

W 2019 r. do Rzecznika Praw Pacjenta wpływały sygnały dotyczące sposobu kontraktowania umów na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dorosłych przez Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ). Zastrzeżenia wносиły podmioty, które leczyły pacjentów przez wiele lat, a następnie nie otrzymały kontraktów na świadczenia, przez co wielu pacjentów musiało zmienić placówkę i lekarza, u którego się leczyli. W psychiatrii kontakt terapeuty z pacjentem i zaufanie są niezwykle ważne. W przypadku konieczności zmiany poradni i lekarza bądź terapeuty wielu pacjentów może przerwać leczenie. Rzecznik Praw Pacjenta nie ma wpływu na przeprowadzanie indywidualnych konkursów przez NFZ. Jednak z uwagi na to, że problem dotyczy wielu placówek, a więc dużej liczby pacjentów, Rzecznik postanowił zająć się sprawą systemowo. Obecnie trwają działania w tym zakresie.

Postulujemy:

- ▶ uwzględnianie niezwykle ważnej roli ciągłości opieki psychiatrycznej przy kontraktowaniu świadczeń

- **Odbiurokratyzowanie psychiatrii**

Kierownicy i personel podmiotów leczniczych wskazują na wysoki stopień biurokracji opieki psychiatrycznej. Zagadnienie to – obok propozycji zmian w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego – było przedmiotem dyskusji w ramach podstolika ds. psychiatrii utworzonego w ramach Zespołu ds. współpracy Rzecznika Praw Pacjenta z Naczelną Izbą Lekarską. Zebraliśmy i pogrupowaliśmy ponad 300 różnego rodzaju propozycji uproszczeń w dokumentowaniu opieki nad pacjentem psychiatrycznym. Dyrektor jednego ze szpitali

psychiatrycznych podkreślił, że w 50 – łóżkowym oddziale zatrudnia cztery pielęgniarki, z czego jedna jest codziennie oddelegowana do uzupełniania dokumentacji pielęgniarskiej, zaś trzy pozostałe zajmują się pacjentami przy łóżku. W 2020 roku chcemy kontynuować prace w tym zakresie.

Postulujemy:

- ▶ debatę dotyczącą odbiurokratyzowania opieki psychiatrycznej i wypracowanie praktycznych rozwiązań w tym zakresie

DZIAŁANIA EDUKACYJNE I EKSPERCKIE

• Warsztaty o zdrowiu psychicznym

Od maja 2019 r., w ramach „Roku psychiatrii”, przeprowadzone zostały w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych lekcje o ochronie zdrowia psychicznego/prawach pacjenta w szpitalu psychiatrycznym. Lekcje były zainicjowane przez Departament ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta, a prowadzone przez Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego na terenie całego kraju. Część lekcji była prowadzona przez RzPPSzP wspólnie z pracownikami podmiotów leczniczych, w których Rzecznicy pełnią swoją funkcję. Realizacja zadania trwała do końca listopada 2019 r. Podczas lekcji młodzież dowiedziała się, że nie tylko dorośli mają swoje prawa, poznała prawa zapisane w Karcie Praw Dziecka-Pacjenta, ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, ustawie o ochronie zdrowia psychicznego przysługujące im, ich rodzicom czy opiekunom. Przedstawiano również zagadnienia dotyczące problematyki depresji młodzieńczej oraz uzależnień. Młodzież była zainteresowana przedstawianą tematyką, warunkami pobytu w szpitalach psychiatrycznych, miała możliwość skonfrontowania krążących mitów na temat takich placówek. W przeprowadzonych lekcjach udział wzięło około 2100 uczniów. Wskazuje to na dużą potrzebę edukowania o zdrowiu, w tym zdrowiu psychicznym w szkołach, o co od dłuższego czasu apeluje Rzecznik Praw Pacjenta.

Postulujemy:

- ▶ wprowadzenie przedmiotu „Wiedza o zdrowiu” do szkół na różnym poziomie nauczania, z uwzględnieniem elementów zdrowia psychicznego

• Rada Młodych Ekspertów

Rada Młodych Ekspertów przy Rzeczniku Praw Pacjenta rozpoczęła działalność w czerwcu 2019 r. Rada składa się z praktyków, którzy na co dzień pracują z osobami w kryzysie i ich bliskimi. Osoby te w praktyce realizują prawa pacjenta, jednocześnie zachowując

ramy wykonywania swoich zawodów. Fakt, iż reprezentują różne dziedziny pozwala im na prowadzenie analiz problemów z wielu perspektyw, co znacząco wzbogaca efekty prac Rady. Działalność upowszechniająca prawa pacjenta oraz założenia reformy polskiej psychiatrii, a także mająca na celu przeciwdziałanie stygmatyzacji osób w kryzysach psychicznych i ich bliskich to ważny element działalności członków Rady.

Więcej: <https://bit.ly/2QRUIbh>

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie Rady Młodych Ekspertów

Postulujemy:

- ▶ podejmowanie działań mających na celu zachęcanie studentów różnorodnych kierunków do podejmowania specjalizacji związanej z psychiatrią

• Organizacje pacjentów

Rzecznik Praw Pacjenta podjął współpracę w zakresie ochrony zdrowia z organizacjami zrzeszającymi pacjentów, dostrzegając ich potencjał, zaangażowanie i wiedzę w kształtowaniu rzeczywistości ochrony zdrowia. 29 maja 2019 r. Rzecznik zaprosił do współpracy przedstawicieli organizacji pozarządowych, do których celów statutowych należy ochrona praw pacjenta z problemami zdrowia psychicznego.

Więcej: <https://bit.ly/2WMGoEC>

Spotkanie z organizacjami pozarządowymi „U Rzecznika na Młynarskiej”

Kolejne spotkanie odbyło się 6 listopada 2019 r. jako Rady Organizacji Pacjentów (ROP). Rzecznik otrzymał pierwsze propozycje, uwagi i sugestie dotyczące jej funkcjonowania. Wśród nich znalazły się:

- umożliwienie prac Rady poprzez komunikację elektroniczną i wizyjną oraz umieszczenie tej informacji w regulaminie organizacyjnym Rady;
- powołanie w strukturze Rady podzespołów, które zajmowałyby się określoną tematyką istotną z punktu widzenia organizacji;
- podjęcie wspólnych działań edukacyjnych, w tym głównie w małych miejscowościach;
- mierzenie rezultatów prac Rady Organizacji Pacjentów, tak aby ustalić cel, harmonogram prac, wskazać na ryzyka związane z jego realizacją i określić rezultat;
- w celu wzmocnienia praw pacjenta zasugerowano pracę Telefonicznej Informacji Pacjenta przez 24 godziny na dobę w celu podejmowania interwencji;
- wymiana informacji pomiędzy Radą Organizacji Pacjentów a Narodowym Funduszem Zdrowia, tak aby reprezentant NFZ uczestniczył w spotkaniach Rady u Rzecznika i odwrotnie.

Więcej: <https://bit.ly/2vX1chD>

Postulujemy:

- ▶ stworzenie gremium stanowiącego formalną reprezentację organizacji pacjentów z obszaru psychiatrii i leczenia uzależnień

UBEZPIECZENIA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Na podstawie wpływających indywidualnych zgłoszeń pacjentów oraz opierając się na własnych analizach, Rzecznik podjął działania mające na celu zmianę podejścia towarzystw ubezpieczeniowych do klientów cierpiących na zaburzenia psychiczne.

Do zdarzeń, za które towarzystwo ubezpieczeniowe zgodnie z umową nie ponosi odpowiedzialności, w większości należą zaburzenia psychiczne, uzależnienia i pobyt w szpitalu psychiatrycznym. Choć stosowana zasada swobody umów pozwala na stosowanie takich zapisów, a osoba zawierająca umowę ubezpieczenia potwierdza akceptację warunków swoim podpisem, brak możliwości ubezpieczenia się od pobytu w szpitalu psychiatrycznym jest dyskryminujący dla dużej grupy klientów. Przekłada się to bezpośrednio na utrwalanie negatywnego postrzegania tych osób w przestrzeni publicznej, a co za tym idzie, na pogorszenie funkcjonowania chorych i ich rodzin w społeczeństwie.

Wychodząc naprzeciw konieczności przeciwdziałania dyskryminacji i stygmatyzacji osób cierpiących na zaburzenia psychiczne, oraz dbając o ich potrzeby, Rzecznik Praw Pacjenta w grudniu 2019 r. wystąpił do niektórych towarzystw ubezpieczeniowych oraz do Prezesa Polskiej Izby Ubezpieczeń. Nakreślając problem i przekazując propozycję, np. wprowadzenia dodatkowej oferty niezawierającej wyłączeń dla osób zmagających się z kryzysem psychicznym, Rzecznik ma nadzieję, iż współpraca w tym zakresie pozwoli na wypracowanie rozwiązania korzystnego dla obu stron. Odpowiedzi już otrzymane od zakładów ubezpieczeń, do których wystąpił Rzecznik, są pozytywne i wskazują na podjęcie czynności zmierzających do korekty dotychczasowego brzmienia ogólnych warunków ubezpieczenia.

Problemem ubezpieczenia dla osób z zaburzeniami psychicznymi zajęli się również eksperci podczas seminarium, które z inicjatywy dra hab. Marcina Kawińskiego odbyło się 17 kwietnia 2019 r. w Szkole Głównej Handlowej. Wśród uczestników znaleźli się m.in. dr Marek Balicki, dr Sławomir Murawiec, przedstawiciele firm ubezpieczeniowych, firmy turystycznej, Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznika Finansowego, instytucji nadzorujących rynek ubezpieczeń i Rzecznika Praw Pacjenta. Po spotkaniu firmy ubezpieczeniowe wyraziły przekonanie, iż udział w seminarium pozwolił na zgłębienie wiedzy w tym temacie i podejmowane zostaną dalsze działania mające na celu przygotowanie produktów ubezpieczeniowych uwzględniających również osoby z zaburzeniami psychicznymi.

Więcej: <https://bit.ly/3axb0y9>

Postulujemy:

- ▶ konstruowanie umów ubezpieczeniowych w sposób niestygmatyzujący osób z zaburzeniami psychicznymi

KONFERENCJA „RZECZNIK PRAW PACJENTA RZECZNIKIEM POLSKIEJ PSYCHIATRII”

Edukacyjny wymiar miała też konferencja, która 26 marca 2019 r. odbyła się w Warszawie. Była to pierwsza ogólnopolska konferencja Rzecznika Praw Pacjenta poświęcona w całości zdrowiu psychicznemu – „Rzecznik Praw Pacjenta – rzecznikiem polskiej psychiatrii”. Bartłomiej Chmielowiec, chcąc zwrócić uwagę na ten bardzo istotny i delikatny obszar, zaprosił do dyskusji wielu wybitnych specjalistów z dziedziny psychiatrii, którzy podczas konferencji rozmawiali o zagadnieniach związanych z kryzysem psychicznym, psychiatrią dzieci i młodzieży oraz organizacją opieki psychiatrycznej. W konferencji wzięli też udział m.in. wiceminister Zdrowia, Rzecznik Praw Obywatelskich i Zastępca Rzecznika Praw Dziecka. Rzecznik Praw Pacjenta podkreślał rolę działań edukacyjnych, wsparcia i poczucia bezpieczeństwa, które powinno być udziałem każdego pacjenta. Podkreślał także, jak istotną i nieocenioną rolę w systemie ochrony zdrowia, w tym opieki psychiatrycznej, odgrywają media. Uczestnicy konferencji mieli okazję dowiedzieć się jakie formy pomocy obecnie oferuje psychiatria rodzicom dzieci doświadczających kryzysu psychicznego. Rozmawiali o tym, z jakimi problemami zmagają się małe pacjenci i na jakie napotykają trudności, ale także na co powinni zwrócić uwagę ich opiekunowie i w jakich sytuacjach interweniować. Rozmawiano również na temat różnic kulturowych i społecznych jakie pojawiają się w rozpoznaniu i leczeniu zaburzeń psychicznych u pacjentów, a także jak skutecznie udzielać pomocy obcokrajowcom z takimi zaburzeniami, którzy przebywają na terenie naszego kraju.

Więcej: <https://bit.ly/2wHmgJg>

Konferencja Rzecznik Praw Pacjenta - rzecznikiem polskiej psychiatrii

OPRACOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN W USTAWIE O OCHRONIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Prace nad ustawą o ochronie zdrowia psychicznego były prowadzone we współpracy z przedstawicielami różnych środowisk. Toczyły się m.in. w ramach podstolika ds. psychiatrii funkcjonującego w obrębie Zespołu ds. współpracy Rzecznika Praw Pacjenta z Naczelną Izbą Lekarską. W pracach nad zmianą ustawy udział wzięli również przedstawiciele środowiska akademickiego z Katedry Psychiatrii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, członkowie Rady Młodych Ekspertów, Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, a także organizacje pacjentów, które również wniosły wiele propozycji.

Propozycje zmian w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego wychodzą naprzeciw oczekiwaniom samych pacjentów, jak też środowisk profesjonalistów realizujących swoje zadania w oparciu o tę ustawę. Zostały one przekazane Ministrowi Zdrowia do dalszych prac legislacyjnych wraz z postulatem powołania interdyscyplinarnego zespołu ds. nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Postulujemy:

- ▶ powołanie wspólnego zespołu Ministra Zdrowia i Rzecznika Praw Pacjenta ds. nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego
- ▶ zobowiązanie do współpracy systemu pomocy społecznej ze szpitalami psychiatrycznymi w zakresie poszukiwania miejsc w domach pomocy społecznej dla osób wymagających całodobowego wsparcia, a nie wymagających leczenia w szpitalu
- ▶ wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi w aktywizacji zawodowej
- ▶ edukację, profilaktykę, promocję zdrowia psychicznego, zapobiegania zaburzeniom psychicznym w szkołach i placówkach systemu oświaty, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz w jednostkach wojskowych
- ▶ podkreślenie potrzeby poszanowania godności osób z zaburzeniami psychicznymi w przestrzeni wirtualnej
- ▶ umożliwienie osobie bliskiej obecności w karetce podczas przewożenia osoby z zaburzeniami psychicznymi do szpitala
- ▶ obowiązek odbycia rozmowy z pacjentami szpitala psychiatrycznego i Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego przez sędziego wizytującego szpital

NAGRODA AURELIUSZA DLA RZECZNIKA PRAW PACJENTA

W 2019 roku Rzecznik Praw Pacjenta otrzymał Nagrodę Aureliusza w kategorii Prawa Pacjenta. Wyróżnienie to wręczane jest osobom oraz instytucjom, które w sposób szczególny przyczyniają się do poprawy sytuacji osób chorych psychicznie.

„Jestem tym wyróżnieniem zaszczycony. Otrzymałą nagrodę traktuję jako podziękowanie za dotychczasowe działania, a jednocześnie wyzwanie do jeszcze bardziej wzmożonych starań na rzecz ochrony praw pacjenta. W sposób szczególny dziękuję Konsultantowi Krajowemu, Profesorowi Piotrowi Gałęckiemu oraz całemu komitetowi organizacyjnemu.” – powiedział Bartłomiej Chmielowiec.

Laureaci nagrody Aureliusza 2019: Rzecznik Praw Pacjenta Bartłomiej Chmielowiec, Hanna Zielińska, autorka cyklu audycji „Dobrostan”, dr n. med. Sławomir Murawiec, członek Zarządu Polskiego Towarzystwa Psychiatricznego. Rzeźba Aureliusz to nagroda, statuetka, która ma szczególny wymiar. Jej indywidualna forma podkreśla wyjątkowość wyróżnionych osób, które w sposób nieoceniony przyczyniają się do działań na rzecz osób doświadczających kryzysu psychicznego

To był dobry rok!

Rzecznik Praw Pacjenta

W przypadku pytań, wątpliwości lub sytuacji naruszenia praw pacjenta
skontaktuj się z Biurem Rzecznika Praw Pacjenta

**ul. Młynarska 46
01-171 Warszawa**

Telefoniczna Informacja Pacjenta

800 190 590

czynna pn.–pt. w godz. 8:00–18:00

**kancelaria@rpp.gov.pl
www.gov.pl/rpp**